

Αριαράθης Δ΄

Summary :

Ο Αριαράθης Δ' Ευσεβής (220-164/163 π.Χ.) ήταν βασιλιάς της Καππαδοκίας. Η εξωτερική του πολιτική καθορίστηκε από τις συμμαχίες του αρχικά με τους Σελευκίδες και αργότερα με τους Ατταλίδες και τη Ρώμη. Επί της ηγεμονίας του εγκαινιάζονται οι σχέσεις των Αριαραθιδών με τις ελληνικές πόλεις της Δύσης.

Date and Place of Birth

περ. 230 π.Χ., βασίλειο Καππαδοκίας

Date and Place of Death

164/163 π.Χ., βασίλειο Καππαδοκίας

Main Role

βασιλιάς της Καππαδοκίας

1. Οικογένεια – Άνοδος στο θρόνο

Ο βασιλιάς της [Καππαδοκίας](#) Αριαράθης Δ' ανήκε στη δυναστεία των Αριαραθιδών. Σύμφωνα με το γενεαλογικό τους δέντρο, το οποίο παραδίδεται από το Διόδωρο Σικελιώτη και θεωρείται τουλάχιστον εν μέρει μυθικό, ήταν απόγονος ενός αριστοκρατικού γένους των Περσών. Στους μακρινούς προγόνους του συγκαταλέγονται ο Αναφάς (ή Οτάνης), ένας από τους επτά Πέρσες που δολοφόνησαν τον Ψευδο-Σμέρδη, καθώς και ο Πέρσης βασιλιάς Κύρος ο Μέγας (559-530 π.Χ.). Ο Αριαράθης Δ' ήταν γιος του βασιλιά [Αριαράθης Γ'](#) (περ. 255/240/230-220 π.Χ.) και της Στρατονίκης, κόρης του [Σελευκίδη](#) βασιλιά [Αντιόχου Β' Θεού](#) (261-247/246 π.Χ.).

Αναρρήθηκε στο θρόνο το 220 π.Χ. σε μικρή ηλικία και, ανανεώνοντας τις φιλικές σχέσεις του καππαδοκικού βασιλείου με τους Σελευκίδες, παντρεύτηκε την Αντιοχίδα, κόρη του Σελευκίδη βασιλιά [Αντιόχου Γ' του Μεγάλου](#) (223-187 π.Χ.). Σύμφωνα με το Διόδωρο, η πανούργα Αντιοχίδα, επειδή αρχικά δεν μπορούσε να κάνει παιδιά, εξάπτησε τον άνδρα της παρουσιάζοντας ως δικούς του δύο γιους, τον Αριαράθη και τον Οροφέρνη. Αργότερα όμως, αφού γέννησε δύο κόρες και ένα γιο, το Μιθριδάτη, αποκάλυψε στο σύζυγό της την αλήθεια και οι δύο μη νόμιμοι γιοι απομακρύνθηκαν από το βασίλειο, ώστε να εξασφαλιστεί η διαδοχή του γνήσιου γιου Μιθριδάτη, ο οποίος στο μεταξύ έλαβε το όνομα Αριαράθης και διαδέχθηκε τον πατέρα του στο θρόνο ως [Αριαράθης Ε' Ευσεβής](#).

Ωστόσο η νεότερη έρευνα θεωρεί πολύ πιθανό οι δύο δήθεν γιοι να ήταν γνήσια παιδιά του Αριαράθης Δ' –ίσως από κάποια άλλη, άγνωστη σύζυγο– και η ιστορία αυτή να επινοήθηκε για να νομιμοποιήσει τα αμφισβητήσιμα δικαιώματα του Αριαράθης Ε' στο θρόνο. Με βάση τη θεωρία αυτή ο Αριαράθης Δ' είχε δύο κόρες και τρεις νόμιμους γιους, ίσως μάλιστα δικό του παιδί να ήταν και ο Δημήτριος Αριαράθου, τον οποίο αναφέρει ο Πολύβιος. Η μία από τις δύο κόρες του, η Στρατονίκη, παντρεύτηκε τον [Ευμένη Β'](#), βασιλιά του [Περγάμου](#), και αργότερα τον αδελφό και διάδοχο του [Ατταλο Β'](#).¹

2. Πολιτική δράση

Η εξωτερική πολιτική του Αριαράθης Δ' χωρίζεται σε δύο φάσεις και καθορίζεται από τις επιγαμίες του καππαδοκικού βασιλικού οίκου με δύο άλλες ισχυρές δυναστείες της Μικράς Ασίας. Στις πρώτες δεκαετίες της ηγεμονίας του συντάχθηκε πολιτικά με το Σελευκίδη Αντίοχο Γ', ο οποίος διαβλέποντας την επικείμενη σύγκρουσή του με τη Ρώμη επιδίωκε να συσφίξει τις σχέσεις του με γειτονικά βασίλεια μέσω δεσμών συγγένειας. Στο πλαίσιο αυτό ο Αριαράθης Δ' ενεπλάκη στον [πόλεμο Ρωμαίων-Αντιόχου](#) (192-190 π.Χ.) τασσόμενος στο πλευρό των δυνάμεων που προσπαθούσαν να αναχαιτίσουν το ρωμαϊκό έλεγχο στη Μικρά Ασία, με αποτέλεσμα να παράσχει ένοπλη υποστήριξη αρχικά στον Αντίοχο Γ', στη [μάχη της Μαγνησίας](#) (190/189 π.Χ.), και αργότερα στους Γαλάτες συμμάχους του τελευταίου κατά τις επιχειρήσεις των Ρωμαίων

Αριαράθης Δ΄

εναντίον τους τον ίδιο χρόνο.

Η συνθήκη ειρήνης της Απάμειας (188 π.Χ.), με την οποία επισφραγίστηκε το τέλος του πολέμου, σηματοδότησε τη μεταστροφή της καππαδοκικής εξωτερικής πολιτικής. Οι όροι της συνθήκης ήταν, άμεσα και έμμεσα, βαρύτατοι για το καππαδοκικό βασίλειο, το οποίο υποχρεώθηκε να πληρώσει πολεμική αποζημίωση ύψους 600 **ταλάντων**. Παράλληλα η συντριβή των Σελευκιδών και η συνακόλουθη συρρίκνωση και αποδυνάμωση του κράτους τους είχε ως συνέπεια για την Καππαδοκία την απώλεια μιας ισχυρής προστάτιδας δύναμης, που από την εποχή της ίδρυσης του βασιλείου διασφάλιζε την εδαφική της ακεραιότητα.

Αναζητώντας ένα νέο τοπικό στήριγμα, ο Αριαράθης Δ' εγκατέλειψε τη σελευκιδική συμμαχία και προσέγγισε το βασίλειο του Περγάμου, μεγάλο νικητή του πολέμου Ρωμαίων-Αντιόχου στο μικρασιατικό χώρο, που από την εποχή αυτή διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στα πολιτικά πράγματα της περιοχής ως τοποτηρητής των ρωμαϊκών συμφερόντων. Η μεταβολή πολιτικού προσανατολισμού του καππαδοκικού βασιλείου εκφράζεται με το γάμο της κόρης του Αριαράθης Δ' Στρατονίκης με τον Περγαμινό βασιλιά Ευμένη Β'. Χάρη στην υποστήριξη και διαμεσολάβηση του τελευταίου η Καππαδοκία συνήψε συνθήκη φιλίας και συμμαχίας με την παντοδύναμη Ρώμη. Παράλληλα, με την παρέμβαση του Ευμένη μειώθηκε κατά το ήμισυ η πολεμική αποζημίωση που ήταν υποχρεωμένος να καταβάλει ο Καππαδόκης ηγεμόνας.²

Από την εποχή αυτή και μέχρι το τέλος της ιστορίας του το βασίλειο βρέθηκε στη σφαίρα επιρροής της Ρώμης, ενώ η εξωτερική του πολιτική στη Μικρά Ασία ήταν στενά συνυφασμένη με εκείνη του Περγάμου. Στο πλαίσιο της συμμαχίας τους ο Αριαράθης Δ' συντάχθηκε με τον Ευμένη Β' στο νικηφόρο πόλεμο εναντίον του **Φαρνάκη Α'** του Πόντου την περίοδο 183-179 π.Χ. Την περίοδο της ηγεμονίας του Σελευκίδη **Αντιόχου Δ'** (175-164 π.Χ.) η προσέγγιση των δύο παραδοσιακά εχθρικών δυνάμεων της Μικράς Ασίας, των **Ατταλιδών** και των Σελευκιδών, συνέβαλε στην άμεση συνεργασία και της Καππαδοκίας με τη Συρία. Τεκμήριο αυτής της συνεργασίας είναι πιθανότατα τα πρώτα αργυρά καππαδοκικά νομίσματα, τα οποία φαίνεται ότι εκδόθηκαν από το σελευκιδικό νομισματοκοπείο στους **Σόλους** της **Κιλικίας**.

Ο συνασπισμός Καππαδοκίας, Περγάμου και Συρίας την περίοδο αυτή χάραξε κοινή εξωτερική πολιτική, καθορίζοντας τις εξελίξεις στη Μικρά Ασία. Παράλληλα όμως προξένησε τις υποψίες της Ρώμης ότι οι ηγεμόνες συνωμοτούσαν εις βάρος των συμφερόντων της, γι' αυτό το 166/165 π.Χ. έστειλε πρεσβεία στην Καππαδοκία, το Πέργαμο και την **Αντιόχεια της Συρίας** για να διερευνήσει την κατάσταση, αλλά οι ηγεμόνες κατεύνασαν τις ανησυχίες της.³

Στον Γ' Μακεδονικό πόλεμο (172-168/167 π.Χ.) ο Αριαράθης, όπως άλλωστε και ο Ευμένης, έδειξε την αφοσίωσή του στη Ρώμη με την αποστολή στρατιωτικών ενισχύσεων. Μετά το τέλος του πολέμου όμως η πολιτική της Ρώμης έναντι των πιστών συμμάχων της μεταβλήθηκε, με αποτέλεσμα να μην εισακουστούν οι εκκλήσεις του Αριαράθης και άλλων που ζητούσαν την παρέμβασή της για τον τερματισμό της γαλατικής εξέγερσης. Στον πόλεμο εναντίον των Γαλατών (168-166 π.Χ.) που ακολούθησε, ο Αριαράθης παρείχε πιθανόν στρατιωτική βοήθεια στον Ευμένη. Ωστόσο η ρωμαϊκή σύγκλητος, που επιδίωκε να περιστείλει τη δύναμη του περγαμηνού βασιλείου, αναγνώρισε την αυτονομία των Γαλατών, γεγονός που τους ενθάρρυνε να επιδιώξουν την προσάρτηση ενός τμήματος της Καππαδοκίας το 163 π.Χ., δίχως όμως αποτέλεσμα. Τέλος, λίγο πριν από το θάνατό του ο Αριαράθης αναχαίτισε την επίθεση του **Πτολεμαίου**, δυνάστη της **Κομμαγηνής**, ο οποίος επιδίωκε να καταλάβει τη **Μελιτηνή**.⁴

3. Πολιτιστική δράση

Ο Αριαράθης Δ', ο οποίος έφερε στις νομισματικές του εκδόσεις το παρωνύμιο Ευσεβής, ήταν πιθανόν εκείνος που μετονόμασε τις καππαδοκικές πόλεις **Τύανα**, **Μάζακα**, **Καισάρεια** σε Ευσεβείες και εισήγαγε τη νομοθεσία του Χαρόνδα στα Μάζακα. Η απεικόνιση της θεάς **Αθηνάς** στη νομισματοκοπία του είναι μια ένδειξη για τη λατρεία της θεάς αυτής στη Μεγάλη Καππαδοκία στη διάρκεια της ηγεμονίας του. Επί Αριαράθης Δ' εγκαινιάστηκαν πιθανότατα οι επαφές της καππαδοκικής δυναστείας με τα ελληνικά κράτη της Δύσης και τη Ρώμη, όχι μόνο σε πολιτικό αλλά και σε πολιτιστικό επίπεδο. Με πρωτοβουλία του βασιλιά ο ένας από τους δύο μη γνήσιους γιους του, ο Οροφέρνης, στάλθηκε στην **Προύνη**. Ίσως ανάημμα του Αριαράθης Δ' να είναι η Ιερά Στοά στην πόλη αυτή.

Αριαράθης Δ΄

Ο δεύτερος μη γνήσιος γιος του στάλθηκε στη Ρώμη, ενώ ο τρίτος και μετέπειτα διάδοχος, ο Αριαράθης Ε', έλαβε ελληνική παιδεία στην Αθήνα.⁵ Παράλληλα η συμμαχία με τους Ατταλίδες, οι οποίοι είχαν ισχυρούς δεσμούς με την Κω, φαίνεται ότι υπήρξε το έναυσμα για την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων ανάμεσα στους Αριαράθες και το ιερό νησί του [Ασκληπιού](#). Ένα ψήφισμα από την Κω, που χρονολογείται πιθανότατα την εποχή του πολέμου του Αριαράθη Δ' και του Ευμένη Β' εναντίον του Φαρνάκη Α' του Πόντου, αποκαλύπτει τη θέσπιση πομπής και θυσιών, κατά τη διάρκεια των οποίων θα γίνονταν προσευχές στους θεούς για την ευημερία του δήμου των Κώων και του καππαδοκικού βασιλικού οίκου. Επιπλέον ο Αριαράθης Δ' ήταν πιθανόν ένας από τους βασιλείς που χρηματοδότησαν την οικοδομική δραστηριότητα στο γυμνάσιο του νησιού.

Τέλος, η κόρη του Αριαράθη Δ' Στρατονίκη τιμήθηκε από το δήμο των Αθηναίων με την αφιέρωση ενός αγάλματος στη [Δήλο](#).⁶

1. Για τη γενεαλογία βλ. Διόδ. Σ. 31.19.6-8. Για το Δημήτριο Αριαράθου μάς πληροφορεί ο Πολύβ. 33.12.1. Εικάζεται ότι ο ένας γιος που λεγόταν από την αρχή Αριαράθης πέθανε σε μικρή ηλικία και ότι ο Αριαράθης που εστάλη στη Ρώμη ταυτίζεται πιθανόν με το Μιθριδάτη/Αριαράθη Ε' που επισκέφθηκε την Αθήνα. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, οι γιοι του Αριαράθη Δ' ήταν μάλλον τρεις, εκτός από το Δημήτριο Αριαράθου η ταυτότητα του οποίου είναι απολύτως υποθετική. Βλ. και Günther, L.M., "Kappadokien, die seleukidische Heiratspolitik und die Rolle der Antiochis, Tochter Antiochos' III" (Asia Minor Studien 16, 1995), σελ. 51 κ.ε. Müller, H., "Königin Stratonike, Tochter des Königs Ariarathes", *Chiron* 21 (1991), σελ. 406 κ.ε.
2. Ο Cn. Manlius Vulso, μετά τη στρατιωτική υποστήριξη που παρείχε ο Αριαράθης στους Γαλάτες, ετοιμαζόταν να εισβάλει στην Καππαδοκία, επιχείρηση την οποία ματαίωσε αφού δωροδοκήθηκε από τον Αριαράθη με 200 τάλαντα. Βλ. Λιβ. 37.31.4, 38.26.4· Αππ., *Συρ.* 32.164. Βλ. και Hopp, J., *Untersuchungen zur Geschichte der letzten Attaliden* (Vestigia 25, München 1977), σελ. 27 κ.ε. Hansen, E.V., *The Attalids of Pergamon*² (Ithaca – London 1971), σελ. 94 κ.ε. Liebmann-Frankfort, T., *La frontière orientale dans la politique extérieure de la République romaine depuis le traité d'Apamée jusqu'à la fin des conquêtes asiatiques de Pompée* (Académie royale de Belgique, Mémoires LIX, fasc. 5, Bruxelles 1969), σελ. 67 κ.ε. Για το γάμο της Στρατονίκης και τη χρονολόγησή του βλ. Allen, R.E., *The Attalid Kingdom. A Constitutional History* (Oxford 1983), σελ. 201 κ.ε.
3. Για τον πόλεμο με το Φαρνάκη Α' βλ. McGing, B.C., *The foreign policy of Mithridates VI Eupator King of Pontus* (Mnemosyne Supplement 89, Leiden 1986), σελ. 26 κ.ε. Για το συνασπισμό των τριών δυνάμεων βλ. Morkholm, O., *Antiochus IV of Syria* (Classica et Mediaevalia, Dissertationes VIII, Kopenhagen 1966), σελ. 54 κ.ε. Για τη νομισματοκοπία του Αριαράθη Δ' βλ. Simonetta, B., *The coins of the Cappadocian Kings* (Typos Monographien zur antiken Numismatik 2, Fribourg 1977), σελ. 21 κ.ε. Morkholm, O., "Seleucid Coins from Cilicia ca. 220-150 B.C.", *ANSMN* 61 κ.ε. Βιβλιογραφία για τις νομισματικές εκδόσεις που η απόδοσή τους στον Αριαράθη Δ' είναι αμφιλεγόμενο ζήτημα παρατίθεται στο Morkholm, O., "The Cappadocians again", *NC* 21 (1979), σελ. 245.
4. Για τους Γαλάτες βλ. Πολύβ. 31.8.1. Για τον Πτολεμαίο βλ. Διόδ. Σ. 31.19α. Βλ. και Hansen, E.V., *The Attalids of Pergamon*² (Ithaca – London 1971), σελ. 122 κ.ε.
5. Για την Ιερά Στοά στην Προύηνη βλ. Bringmann, K. – Steuben, H.V. (eds), *Schenkungen hellenistischer Herrscher an griechischer Städte und Heiligtümer 2.1: Archäologische Auswertung* (Berlin 2000), σελ. 248, 276. Για τη νομισματοκοπία βλ. Simonetta, B., *The Coins of the Cappadocian Kings* (Typos. Monographien zur antiken Numismatik 2, Fribourg 1977), σελ. 21 κ.ε. Morkholm, O., "The Cappadocians again", *NC* 21 (1979), σελ. 245.
6. Ο Αριαράθης Δ' ίσως χρηματοδότησε την αποκατάσταση του αγάλματος και του ναού της Αθηνάς Παρθένου στην ακρόπολη της Αθήνας, σύμφωνα με μια μάλλον απίθανη άποψη ότι ο ναός και το άγαλμα καταστράφηκαν από πυρκαγιά γύρω στο 165 π.Χ. Βλ. Bringmann, K. – Steuben, H.V. (eds), *Schenkungen hellenistischer Herrscher an griechischer Städte und Heiligtümer*, Teil. 1: *Zeugnisse und Kommentare* (Berlin 1995), σελ. 442.

Αριαράθης Δ΄

Bibliography :

	Hansen E.V. , <i>The Attalids of Pergamon</i> , 2, Ithaca – New York 1971
	Hopp J. , <i>Untersuchungen zur Geschichte der letzten Attaliden</i> , München 1977, Vestigia 25
	Müller H. , "Königin Stratonike, Tochter des Königs Ariarathes", <i>Chiron</i> , 21, 1991, 393-424
	Bringmann, K. – von Steuben, H. (eds) , <i>Schenkungen hellenistischer Herrscher an griechische Städte und Heiligtümer. Teil I: Zeugnisse und Kommentare</i> , Berlin 1995, Akademie Verlag
	Günther L.M. , <i>Kappadokien, die seleukidische Heiratspolitik und die Rolle der Antiochis, Tochter Antiochos' III.</i> , Bonn 1995, Asia Minor Studien 16
	Piejko F. , "Testi e Monumenti. A Decree of Cos in Honor of the Cappadocian Royal Couple", <i>PP</i> , 38, 1983, 200-207
	Bringmann, K., Schmidt-Dounas, B. (eds.) , <i>Schenkungen hellenistischer Herrscher an griechische Städte und Heiligtümer. Teil II: Historische und archäologische Auswertung (2 Bde.)</i> , Berlin 2000

Webliography :

	Ancient Coinage of Cappadocia, Kings, Ariarathes IV http://www.wildwinds.com/coins/greece/cappadocia/kings/ariarathes_IV/i.html
	Το ψήφισμα της Κω http://www.csad.ox.ac.uk/CSAD/Images/500/Image502.html

Glossary :

	τάλαντο, το Νομισματική μονάδα. Το αργυρό τάλαντο ισοδυναμούσε με 60 μνες ή 6.000 δραχμές.
--	--

Sources

Διόδωρος Σικελιώτης, *Ιστορική Βιβλιοθήκη*, 31.19.6-8

Αππιανός, *Συριακά*, 32.164

Auxiliary Catalogs

Κατάλογος βασιλείων της Καππαδοκίας. Δυναστεία Αριαραθιδών

(Οι χρονολογίες είναι κατά προσέγγιση)

Αριαράθης Α΄: περ. 350-322 π.Χ.

Αριαράθης Β΄: περ. 301-280 π.Χ. ή 281/280-(;) ή περ. 260-250 π.Χ.

Αριαράμνης: περ. 280-230 π.Χ. ή 250-225 π.Χ.

Αριαράθης Γ΄: περ. 255-220 π.Χ. ή περ. 240-220 π.Χ. ή περ. 230-220 π.Χ.

Αριαράθης Δ´

Αριαράθης Δ´: 220-164/163 π.Χ.

Αριαράθης Ε´: 164/163-159 π.Χ. και 157/156-130 π.Χ.

Οροφέρνης: 159-157/156 π.Χ.

Αριαράθης Στ´: περ. 130-116 π.Χ.

Αριαράθης Ζ´: περ. 116-101/100 π.Χ.

Αριαράθης Η´: περ. 100-98 π.Χ.

Αριαράθης Θ´: περ. 100-85 π.Χ.